

Svenska Kennelklubbens avelskonferens 12-13 april 2003

Minnesanteckningar

Drygt sextio deltagare hade samlats på Täby Park Hotel strax utanför Stockholm när SKKs avelskonferens inleddes på lördagens förmiddag. **Karin Drotz**, medlem i Svenska Kennelklubbens avelskommitté, SKK/AK, och sammankallande i planeringsgruppen för konferensen, hälsade alla välkomna och gav en kort beskrivning av programmets syfte och inriktning. Hon sa bl a:

- Konferensen är en direkt uppföljning av förra årets upptaktskonferens för arbetet med RAS, rasspecifika avelsstrategier. I år koncentreras intresset på de olika underlag som klubbarna behöver ta fram för att kunna formulera långsiktiga och kortsiktiga avelsmål för rasen och lägga upp realistiska handlingsplaner.

Därefter överlämnades ordet till konferensledaren **Hans Forsell**, CS-medlem och ordförande i SKKs Utbildningskommitté, som gjorde en närmare presentation av programmet för de bägge dagarna samt förrättade upprop.

Lennart Swenson:

Underlag för formulering av avelsmål. Avelsvärdering. Uppföljningar och enkäter.

RAS är ett kontinuerligt arbete för att främja kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring av svensk hundavel. RAS innebär en i samband med rashundsavel ny arbetsmetodik. Inom RAS görs en samlad bedömning av nuläget och de historiska faktorer som påverkat det och därefter formuleras avelsmålen och strategierna. Inom RAS sker en omvandling av begränsad **vetskap** till samlad **kunskap**, som sedan i den praktiska tillämpningen utvecklas till **kompetens**.

Den enskilda vetskapen påverkas i likhet med vad som sker i små material i allmänhet särskilt mycket av slumpen. Det är lätt att dra felaktiga slutsatser. I mycket stora material, å andra sidan, blockeras vi lätt av kända mönster.

Först när en analys sker av gemensamma erfarenheter, kan vi upptäcka annat än det förväntade. Detta är kunskapsuppbyggnad. Det är nu vi kan bevisa eller avslöja traditionella "avelsskrönor".

Kompetens är den praktiska tillämpningen av den förvärvade kunskapen. Det ligger dock en fara i att alltför snabbt vilja gå direkt till detta steg utan att först göra en ordentlig analys. Målet är att kunskapen ska smälta samman med erfarenheten under denna process, som ingår i RAS.

Nulägesbeskrivningen är egentligen en undersökning av den strategi som vi använder oss av idag. - På vilka grunder väljs avelsdjuren? - Mot vilka mål pekar aveln idag? - Vilka karakteristiska egenskaper har rasen? Till denna del av RAS hör exteriör, funktion, mentalitet, hälsa/ohälsa, populationsstruktur.

Härefter infinner sig frågan om hur dagens hundar formats och det blir naturligt att också ställa frågor om det avelsurval som lett fram till dagens situation. Ett väsentligt underlag för den kommande strategin utgörs av det som framkommer ifråga om skillnader mellan då och nu.

För en beskrivning och analys av **populationsstrukturen** kan man undersöka registreringen i tidsperioder och titta närmare på hur antal avkommor och antal barnbarn efter enskilda avelsdjur förhåller sig till hela antalet registrerade valpar. För vissa raser kan det vara befogat att också undersöka hur registreringen ter sig i importländerna eller över hela världen. Det kan också finnas anledning att särskilt undersöka registreringar för svenskfödda resp. importerade avelsdjur. Till slut kan man ställa frågorna: - Varför ser strukturen ut som den gör i rasen? - Vilka blir konsekvenserna?

En annan viktig del av analysen gäller **inavelsgraden**. För jämförelsens skull bör den studeras utifrån lika många generationer, vanligtvis fem. Exempel på underlag är årsvisa jämförelser för hela populationen och mellan enskilda avelsdjurs förhållande till genomsnittet.

En undersökning av **kullstorleken** kan lämpligen göras efter följande mönster: Typ 1: föräldradyren är mindre släkt än kusiner. Typ 2: föräldradyren är släkt som kusiner. Typ 3: föräldradyren är släkt som halvsyskon men mindre än helsyskon. Typ 4: föräldradyren är släkt som eller överstigande helsyskon/föräldrar-avkomma.

AK har uttalat att det ej är förenligt med intentionerna i SKKs avelspolicy att para far med dotter, mor med son eller helsyskon med varandra.

Enkäter ingår som en viktig del i många klubbars arbete med RAS. Hur enkäten utformas har stor inverkan på svarsfrekvensen. Ett gott råd kan vara att inleda med frågor av allmän typ. Viktigt är också att välja rätt tillfälle för utskicket. En stormig period i klubben är synnerligen olämplig!

Enkätens frågor måste vara preciserade så att en utvärdering möjliggörs. Tänk på att syftet med enkäten är att få reda på sådant som man inte redan vet.

Den som ska ta emot enkätsvaren och vilka som ska bearbeta svaren måste väljas med omsorg, kanske t o m komma från en annan ras.

Ib Ahlén och Kerstin Svensson: Försäkringsstatistik. Hur ska vi tolka den?

Det har varit ett önskemål från många håll att få vägledning i hur skadestatistik ska tolkas. Ib Ahlén och Kerstin Svensson, som nu gästade konferensen, representerar Agria, där 237.000 hundar av det totala antalet ca 800.000 finns försäkrade. I Agria försäkras också 135.000 katter och 9.000 övriga mindre sällskapsdjur. 4 % av premieintäkterna anslås till en fond, från vilken varje år över 2 miljoner betalas ut i forskningsbidrag.

Storleken på Agrias verksamhet gör att dess statistik kan anses relativt säker. Överensstämmelsen med verkligheten är god. Skadestatistiken kan dock påverkas av tillfälligheter, som t ex effekter av att något bolag upphör att ersätta en viss skada. Typ av hund, typ av ägare (t ex närhet till djursjukhus), ”modeflugor” som t ex noskvalster och toncillit är också förhållanden som i någon mån påverkar statistiken.

Statistiken kan erhållas av klubbar inom SKK-organisationen efter en officiell begäran. Beställningarna ska skickas direkt till Ib Ahlén.

Diagnoskoderna består av ett system av två bokstäver följda av högst fem siffror. Den första bokstaven anger vilken organgrupp det är fråga om, den andra bokstaven bestämmer närmare var på kroppen. Siffrorna står för ytterligare indelning. Ibland behöver man se på flera diagnoskoder för att få hela bilden klar för sig. Kodnyckeln skickas ej med tillsammans med den beställda statistiken men kan beställas från Djursjukhusföreningen. För en klubb med datakunniga medlemmar går det att ta fram egna sorteringsmodeller för statistiken.

En intressant upplysning rörde planerna på att konstruera ett enklare system för statistikavläsningen. En forskare har fått anslag för att arbeta med detta.

Till sist presenterades en lista över de vanligaste orsakerna till att Agria betalar ut liversättning för hund (upphör när hunden fyllt tio år).

1. trafikskada
2. höftledsdysplasi
3. epilepsi
4. livmoderinflammation
5. hjärtsvikt
6. död
7. malignt lymfom
8. juvertumör
9. diskbräck
10. diabetes

Motsvarande lista gällande orsaker för utbetalning för veterinärvård:

1. livmoderinflammation
2. juvertumör
3. hudtumör
4. öroninflammation
5. hälta
6. toncillit
7. bitsår
8. mag-tarm-infektioner
9. analsäcksinflammation
10. korsbandsskada

Ingrid Olsen: Kvalitetsarbete. En modell.

Ingrid Olsen är uppfödare av irish softcoated wheaten terrier och har i sitt civila yrke arbetat med kvalitetssystem. Hon har tillämpat arbetssättet på sin privata hunduppfödning och presenterade nu dess tillämpning på RAS.

Att arbeta med ett **kvalitetssystem** innebär att arbeta i en pågående process, vars olika delar är beroende av varandra. **Kvalitet** bygger på mottagarens förväntningar och kan alltså betyda olika för olika personer. Det är viktigt att ringa in förväntningarna: samla in fakta, följa upp, utvärdera. Ju bättre överensstämmelsen är mellan det vi kan erbjuda och det som efterfrågas desto högre är kvaliteten.

Den pågående arbetsprocessen har flera drivkrafter, t ex att skapa ordning och reda och ett bra arbetssätt, åstadkomma samverkan mot målet, kunna visa vad arbetet innebär, öppna möjligheter för utveckling och förbättring. I **kvalitetssäkringen** ingår planering, beslut om utförande och kontroll. **Kvalitetsutveckling** är det vi gör för att underlätta och förbättra.

I den sk nulägesbeskrivningen i RAS ingår att närmare **identifiera intressenterna**, att göra klart för sig vilka krav och behov som finns och vilka värderingar som görs.

Och vilka är intressenterna? Allmänt kan sägas, att ju fler man identifierar, ju bättre kan kvaliteten bli. Valpköparen, jag som uppfödare, uppfödarkolleger, ras- och specialklubb, samhället, djurskyddet kan nämnas som exempel.

Därefter följer **de olika intressenternas krav och behov**. Dessa har olika tyngdpunkter beroende vem det är som uttrycker behoven, ställer kraven och gör värderingarna: kunden, uppfödaren osv. Här kan det uppstå konflikter och det kan vara nödvändigt att systematisera egenskapsvärderingarna för att kunna gå vidare. Vilka egenskaper kan alla enas om? Dessa rankas sedan i tvingande, nödvändiga, bra, acceptabla och oacceptabla egenskaper.

Kraven på egenskaper ger underlag för målformuleringarna. Ett mål kan beskrivas som en inriktning, det är det långsiktiga målet. För ett kortsiktigt, mer konkret mål gäller att om det ska vara användbart ska det vara **Specifikt, Mätbart, Accepterat, Realistiskt och Tidssatt**, alltså **SMART!**

För **handlingsplanen** ligger nulägesanalysen till grund och den bör bli innehålla både enkätförfarande och analys av försäkringsstatistik. Som ett led i att förankra den hos uppfödarna måste klubbtidningen utnyttjas för fortlöpande redovisningar av alla resultat, alla underlag. – Allt som mätes ska publiceras.

Den viktigaste delen av kvalitetssystemet är **utvärderingen** av det som vi bestämt i klubben. Underlaget, bli i form av en årlig sammanställning av statistiska data för rasen, publiceras i klubbtidning och på webbsida. Vid uppfödarmöten diskuteras värderingen av detta, görs kanske nya prioriteringar och sätts nya mål. Processen pågår, kvalitetsutvecklingen är i funktion.

Efter Ingrid Olsens föredrag introducerades eftermiddagens grupparbeten Redovisningar ägde rum som första punkt på söndagens program.

Lars Audell, Lennart Swenson och Sofia Lindberg: HD nu och i framtiden

Lars Audell inledde med en exposé över utvecklingen från år 2000, när det internationella systemet för HD-avläsning infördes i Sverige. Han gav också några tillbakablickar på tidigare perioder, som i likhet med de senaste åren ibland kunde uppvisa plötsliga och begränsade uppgångar av HD-frekvensen. Ett exempel på det senare är *labrador retriever* i början av 70-talet, där orsaken var en kraftigt ökad efterfrågan på labradorer efter att dåvarande kronprinsen figurerat i TV och flera tidningsreportage med sin labradorvalp. Registreringssiffrorna för rasen fördubblades på två år och användningen av många sekunda avelsdjur var till nackdel inte bara vad gäller HD-frekvensen. Ett annat exempel är *dobermann*, som är en av de raser som visade en påtaglig uppgång av HD-frekvensen i samband med de ändrade införselbestämmelserna 1994.

Det nya systemet för avläsning innebar en stor omställning med svårhanterliga problem som följde. Men nu syns fördelarna, främst i möjligheten att göra jämförelser mellan länder och avläsare. Det är dock helt klart att vissa raser missgynnas av systemet. Dit hör de chondodystrofa raserna. Med den annorlunda definitionen av HD, som det internationella systemet innebär, klassas också i de flesta raser fler djur som dysplaster.

Idag, efter drygt två år med den nya avläsningen, kan man konstatera att HD återigen sjunker, kurvorna planar ut. Angående t ex C-hundar och importdjur måste vi ha verktyg för att kunna värdera bättre, anser Lars Audell. Han ställer stora förhoppningar till avelsvärdering genom indexberäkning, vilket för närvarande prövas i ett projekt på rottweiler.

Lennart Swenson refererade Åke Hedhammars föredrag *Åtgärder för att minska förekomsten av höftledsdysplasi förr, nu och i framtiden*. En utskrift av föredraget ingick i det konferensmaterial som delades ut till samtliga deltagare. Föredraget publiceras också i tidningen Hundsport Special nr 1 2003.

Sofia Lindberg: **Avelsvärdering för HD och AD**

Sofia Lindberg, agronom vid SLU, har på Svenska Kennel Klubbens uppdrag gjort en genomgång av olika länders system för indexberäkning. Detta har resulterat i att en pilotstudie nu genomförs på rottweiler. Studien ska ligga till grund för ett förslag till svenskt avelsindex för HD och AD.

Höftledsdysplasi och armbågsdysplasi är **kvantitativa egenskaper**. Arvsgången är polygen, dvs påverkas av flera gener och även miljöfaktorer. Genotypen avseende egenskapen kan inte fastställas exakt utan måste skattas utifrån djurets fenotyp. För detta har vi ett mätsystem. Fördelningen av kvantitativa egenskaper kan illustreras i en s k normalfördelningskurva.

Vid avläsning av en sådan kurva är det viktigt att förstå att vi inte kan veta var inom exempelvis området för A-hundar en enskild A-hund befinner sig. Den kan finnas närmare eller längre bort från området för B. Faktorer som påverkar detta förhållande är bl a defektens förekomst i populationen. En import kan exempelvis ha en sämre genotyp än en svensk hund trots att båda individerna erhållit samma HD-grad, eftersom importhunden härstammar från en annan population än den svenska.

Avelsvärde är ett mått, en skattning av nedärvningsförmågan eller av genotypvärdet

Index är det skattade avelsvärdet i förhållande till genomsnittet för rasen.

Skattning. BLUP (Best Linear Unbiased Prediction) är en metod för skattning av avelsvärden. Alla tillgängliga informationskällor såsom individen själv, avkommor, syskon och föräldrar ingår i skattningen, som ger en ökad säkerhet i avelsvärderingen och också gör det möjligt att kunna skilja UA-hundarna åt. Korrigering kan göras för systemfel i form av miljöeffekter, som t ex ålder, kön, ursprungsland osv.

Säkerheten i skattningen påverkas av egenskapens arvbarhet: ju högre arvbarhet desto säkrare skattning. Vilka informationskällor som ingår är också av stor betydelse för säkerheten. Kvaliteten på källmaterialet är överhuvudtaget avgörande för resultatet av avelsvärderingen.

Avelsvärdering för HD och AD i andra länder görs enligt olika system. I Danmark används ett selektionsindex sedan 1996 för raser med över 50 röntgade individer. I Finland har BLUP införts för nio raser. I Norge pågår liksom i Sverige utveckling av index. I Tyskland använder många rasklubbar index sedan 80-talet.

Ett viktigt **observandum** är det faktum att samma hund kan ha olika indexvärde beroende på vilken metod och modell som används vid skattningen.

Pilotstudien som nu inletts har lagts upp på följande sätt:

- Genomgång av befintligt material
- Test av olika statistiska modeller
- Utvärdering och ev. modifiering
- Former för praktisk användning av beräknade avelsvärden
- Komma fram till användbar beräkningsmetod för avelsvärdering
- Tidsplanen innebär ytterligare drygt ett år för projektet.

Från en deltagare kom frågan om index kan användas för andra defekter eller sjukdomar. Svaret blev: - Ja, om det är fråga om polygen arvsgång och om det finns möjlighet att mäta.

Avslutningsvis följde en kort diskussion om **sedering**. Lars Audell informerade om att en enkät kommer att gå ut till veterinärer för att samla in underlag för kommande diskussioner. (SKK/AK har beslutat föra upp ärendet på nordisk nivå.)

Söndag 13 april

Redovisning av gruppdiskussioner

Gruppdiskussionerna hade ägt rum under lördag em. Deltagarna var indelade i åtta samtalsgrupper och hade fått en uppgift som gav stort utrymme för val och inriktning av samtalsämnen. **Underlag för utvärdering och målsättning** utgjorde gränserna, inom vilka gruppen hade att fritt välja: exteriör och hälsa, mentalitet, hälsa-ohälsa, populationsstruktur, arbetsformer, erfarenhet av svårigheter och möjligheter mm.

Redovisningen skedde genom att en eller flera deltagare i grupperna gav en rapport från podiet. - Välj något som ni gärna vill förmedla, lät uppmaningen. Det fanns också tillfälle till korta frågor.

Grupp 1

Gruppen bestod till största delen av representanter för jakthundsklubbar, vilka inbördes visade sig ha mycket olika förutsättningar för RAS-arbetet. Intresset för enkäter varierade bland klubbarna och det fanns en tveksamhet i inställningen till mentalbeskrivning, MH. Ändå var man enig om att man på något sätt måste "komma åt" mentaliteten på hundarna – en liten andel av hundarna startar på prov och en ännu mindre andel går till pris. Inom dessa klubbar är det vanligt att man arbetar med Stövardata och Lathunden.

Grupp 2

I denna grupp hade diskussionerna och erfarenhetsutbytet varit mycket givande, bl a på grund av att fyra av klubbarna ännu inte hade börjat med RAS-arbetet och nu hade fått hjälp och stöd för att kunna börja "i rätt ände".

Grupp 3

Även denna grupp redogjorde för bra diskussioner och ett givande erfarenhetsutbyte. Här aktualiserades tillvägagångssättet för att få tag på adresser ur Hundägarregistret. Ulf Uddman upplyste om att klubbarna inte längre behöver gå via Jordbruksverket utan kan vända sig direkt till SKK.

Grupp 4

I grupp 4 befann sig klubbarna olika långt i arbetet med RAS och gruppen valde att låta representanten för Leonbergerklubben berätta om underlagen för den just färdiga avelsstrategin för Leonberger. Förutom att arbetet redovisades fortlöpande i klubbtidningen och på hemsidan ordnades en serie uppfödarmöten, där man stegvis förankrade förslaget. När man kommit fram till det avslutande årsmötet kunde strategin med de uppsatta målen antas av ett enigt möte.

Rasens mentalitet hade haft stor plats under arbetets gång och frågan om hur man skulle hantera den hade varit kontroversiell. MH eller inte MH? Ett av uppfödarmötena hade ägnats enbart åt den frågan.

Grupp 5

Här rörde sig redovisningen kring två teman: Hur agerar klubben när hotet mot rasen från samhällets sida kanske kan bli en realitet? Hur kan en rasklubb arbeta med en numerärt mycket liten ras?

Det påtagliga hotet mot Staffordshire Bullterrier har engagerat uppfödarna i rasen. En helg framöver kommer att ägnas helt åt detta problem. Man är inriktad på MH och klubben utbildar egna figuranter, vilket vidarebefordrades som ett tips till andra klubbar.

Med isländsk fårhund som exempel följde sedan en redogörelse för internationellt samarbete, som inte inskränkte sig till gemensam databas och dataprogram (Breeder's Helper) utan också omfattade försök att nå gemensamma värderingar, främst gällande egenskapen vallning. Genom att man har gjort founder-analyser har man fått grepp om var man bör söka avelsmaterial. Det prioriterade målet är att bredda avelsbasen. Klubbens arbete har rönt stor uppskattning bland uppfödarna.

Grupp 6

Bra diskussioner rapporterades från gruppen, där varje representant hade redogjort för arbetet i den egna klubben. Det visade sig dock att för Svenska Stövarklubben var detta den första informationen om RAS-arbetet. Gruppen hade valt att låta Svenska Taxklubbens representant närmare redogöra för hur man hade organiserat arbetet.

I Taxklubben står styrelsen som ansvarig genom en till styrelsen kopplad särskild styrgrupp. Arbetet är sedan indelat i olika projektgrupper, var och en med en projektledare. Projektgrupperna kan fritt adjungera personer till gruppen. Man har också arbetsgrupper av uppfödare.

Två råd förmedlades till deltagarna: - Kasta er inte för fort in i själva handlingsplanen utan låt målformuleringarna ta tid. - Om ni märker motstånd och en kritisk inställning till arbetet: ta in de aktuella personerna i arbetet!

Grupp 7

I denna grupp hade ingen kommit särskilt långt i arbetet. Man hade inlett med att diskutera arbetsverktygen och så småningom det gemensamma problemet med en splittrad uppfödarkår. Ett annat problem som formulerades rörde kontakten rasklubb – specialklubb.

Grupp 8

Här hade diskussionerna fokuserats på nulägesanalysen och behovet av att kunna mäta egenskaper, betydelsen av att skapa nätverk och att ständigt stämma av resultaten.

Kenth Svartberg:

Om standardiserade beteendetester och dess användning i avelsarbete

Kenth Svartberg är doktorand vid Stockholms Universitet. Han disputerar där i början av juni och presenterade nu några delar av sin forskning. Han deklarerade att han huvudsakligen tänkte ägna sig åt rubrikens första del och uppmanade deltagarna att fundera över den senare delen.

Hundars beteenden har varit viktiga under hela den historiska utvecklingen (Scott & Fuller var de första som undersökte beteendens genetiska koppling). De är viktiga även idag, inte bara med tanke på specifika funktioner som t ex jakt och vallning. Även på sällskapshundar ställs krav i fråga om beteende. Vi arbetar med tester som är relevanta för de livssituationer som våra hundar lever i idag.

Standardiserade tester inriktar fokus på karaktärer som

- är genetiskt disponerade
- uppvisar variation
- är mätbara
- är viktiga eller åtminstone relevanta

Mentalbeskrivning Hund, MH, beskriver hundens reaktioner i tio testsituationer. Sammanlagt beskrivs 33 beteenderekationer enligt en 5-gradig intensitetsskala. Hittills har omkring 20.000 hundar gjort MH. För samtliga brukshundsraser krävs genomförd MH för föräldradjuren för att registrera avkomma.

Man bör observera skillnaden mellan MH, där hundens beteende *objektivt* beskrivs enligt en intensitetsskala och mentaltesten (korning), där hundens mentalitet *subjektivt* bedöms enligt ett poängsystem.

Faktorsanalys är något som Kenth Svartberg använder sig av i sitt doktorsarbete. Analysen innebär att man försöker hitta samband mellan beteenderekationerna på MH (faktorerna). Därifrån kan man göra antaganden om hundars "personlighetsdrag" eller "personlighetsdimensioner". Det har visat sig att 27 av de 33 beteendevariabler som beskrivs kan sammanfattas i fem faktorer, som antas vara personlighetsdrag: socialitet, lekfullhet, jaktintresse, nyfikenhet/orädsla och aggressivitet.

Fyra av dessa fem faktorer – undantaget är aggressivitet – är i sin tur relaterade till en generell faktor, på engelska benämnd "boldness" (ung "framåtanda"). Den kan beskrivas som en dimension som går från framåt, kontaktsökande, lekfull, tuff och orädd till försiktig mot främlingar, undvikande, flyktbenägen, låg nyfikenhet, ointresserad av lek. Denna dimension har man tidigare funnit hos varg.

Reliabilitet och validitet är två viktiga kriterier vid undersökningen av personlighetsdimensioner. Reliabilitet handlar om personlighetens stabilitet och säkerhet över tid och över upprepade tester medan validitet berör frågan om resultaten är överförbara till andra situationer än testsituationen.

En undersökning av de funna personlighetsdimensionernas *reliabilitet* genomfördes med 40 hundar, 20 hanhundar och 20 tikar. 29 raser fanns representerade. Man genomförde MH vid tre tillfällen med en månads mellanrum. Funktionärerna var de samma men man valde olika platser för genomförandet. Resultatet visade att stabiliteten var hög mellan tillfällena, framför allt vad gäller "boldness". Detta tyder på att beskrivningen av beteenden på MH är tillförlitlig. Generellt ökade nyfikenhet/orädsla med repetition medan aggressiviteten minskade.

Validiteten undersöktes på två sätt. Dels i en jämförelse mellan resultat på bruksprov och beteende på MH dels med en enkätundersökning, där hundarnas beteende i hemmiljö beskrevs. Vid den första av dessa, där bruksprovdata användes, visade det sig att erfarenhet hos föraren sammanföll med hög "boldness" hos hunden, vilket gjorde att erfarna ekipage utgick ur undersökningen. Övriga indelades i tre grupper beroende på

hur långt de kommit inom bruks. Resultatet visade att framgångsrika hundar hade högre "boldness" än hundar som inte varit lika framgångsrika. Detta tyder på att hög "boldness" är viktigt för framgång på bruksprov.

Enkätundersökningen, det andra ledet i validitetsprövningen, hade som syfte att utröna förhållandet mellan ägarnas bedömning av "hemmabeteende" och resultat på MH. Enkäten upptog 122 frågor som besvarades av 697 personer (av 932 möjliga), vars hundar beskrivits på MH. Relationen mellan de ovan nämnda personlighetsdimensionerna och beteendet i vardagliga situationer studerades. För dimensionerna socialitet, lekfullhet, nyfikenhet/orådsla och jaktintresse fanns god överensstämmelse mellan MH och vardagsbeteendet. Undantaget var aggressivitet.

Sammanfattningsvis har Kenth Svartbergs studier visat att MH tycks mäta personlighetsdimensioner hos hunden som är stabila över tid och som kommer till uttryck i flera olika situationer. Stora skillnader kunde konstateras både mellan olika raser och mellan individer inom samma ras. Tillsammans med preliminära arbeten utförda vid Uppsala och Stockholms universitet (Saetre, Sundgren, Laikre), vilka alla visar på måttligt hög arvbarhet av personlighetsdimensionerna, visar resultaten på bra förutsättningar för att MH ska kunna användas som ett verktyg i avelsarbete.

Cecilia Hamfeldt:

Alternativa avelsverktyg. JUM-projektet (golden retriever)

Cecilia Hamfeldt är tidigare utbildningsansvarig och vice ordförande i Golden Retrieverklubben, en rasklubb inom Svenska Spaniel och Retrieverklubben. Hon är initiativtagare och ansvarig för arbetet med JUM, (jaktlig och mental utveckling) inom rasklubben.

Hur lever vi upp till målparagrafens formulering om att bibehålla de rastypiska egenskaperna hos våra hundar? Den frågan kan sägas utgöra början till klubbens arbete med att ta fram ett alternativt avelsverktyg. En mängd andra frågor ställdes också i ett försök att beskriva situationen inom rasen och i klubben. Året var 1996.

Golden retrievern, en apporterande fågelhund, är företrädesvis efterfrågad som sällskapshund. Förra året registrerades 2.912 valpar. Rasklubben har närmare 5.500 medlemmar. På officiella utställningar har golden retrievern höga anmälningssiffror, på officiella jaktprov startar dock endast ca 1% av antalet hundar.

1996 arbetade klubben energiskt inom flera områden. Ett till styrelsen knutet avelsråd redovisade, i likhet med övriga rasklubbar inom SSRK, varje år översikter och statistiska sammanställningar om aveln. En mängd inofficiella utställningar anordnades, man hade tagit fram en exteriördomarutbildning för klubbens inofficiella utställningar, ordnade kurser i handling och trimning, hade ett årligt rasmästerskap i form av ett inofficiellt jaktprov.

Allt detta till trots kunde de ansvariga konstatera att när det gällde hundarnas mentalitet fanns egentligen ingenting gjort. Eftersom de flesta hundarna inte startade på jaktprov kunde man tala om "okänd mental status". Detta var utgångsläget.

Utvecklingen av en ny verksamhet satte igång. Efter ett misslyckat försök att öka antalet startande på jaktprov insåg man nödvändigheten av att i stället tänka i helt nya banor. Året därpå, 1997, sjuösattes projektet JUM, jaktlig och mental utveckling, samtidigt som man startade ett utbildningsprogram för inofficiella jaktprovsdomare. En jaktlig rasstandard skrevs, man analyserade jaktprovsresultat och gjorde olika insatser för att öka medlemmarnas jaktliga aktiviteter.

Vid utformandet av alternativa avelsverktyg för jaktlig funktion och mentalitet enades man om följande krav på ett sådant avelsverktyg. Det ska
fungera för en otränad hund
vara standardiserat
vara enkelt att arrangera
förstärka önskade egenskaper och minska oönskade egenskaper
ge användbara resultatsammanställningar

Under hela 1998 och 1999 pågick olika tester, jämförelser av resultat och diskussioner i klubben. Man provade tjugo hundar på MH för att få en uppfattning om instrumentet. Under den perioden började man också utforma ett funktionsprov. De ansvariga för projektet började få gensvar för sina idéer.

År 2000 förklarades projektstadiet avslutat. De två verktyg man nu hade visade sådan variation

i resultaten att det stod klart att de var användbara i avelsarbetet. Utbildning av MH-funktionärer och funktionsbeskrivare satte igång.

Mentalbeskrivning Hund, MH. Klubben har nu ett samarbetsavtal med SBK, utbildning av figuranter pågår, likaså byggandet av egna banor. Över 600 golden retriever är mentalbeskrivna.

Jaktlig funktionsbeskrivning, FB. Följande egenskaper ingår i beskrivningen: engagemang, gripande, grepp, bärande, återvändande, minne, sök, viltintresse, sättet att gå i vatten, simteknik, uppträdande i konkurrenssituation. Över 500 golden retriever mellan 10 månader och 1½ år är funktionsbeskrivna.

Jämförande analyser har gjorts av resultaten från MH och FB. Resultaten i form av spindeldiagram visar på intressanta spridningar. Det finns en stor variation inom rasen och tydliga skillnader mellan olika avkommegrupper. Vissa samband mellan FB och MH börjar också kunna utläsas. Ett exempel är att hundar som visar stor nyfikenhet i MH-beskrivningen är mer aktiva i FB, vilket ger sig uttryck i större lust att bära, söka, gå i vatten etc.

Klubben rekommenderar idag uppfödarna att funktionsbeskriva sina avkommor vid 1 års ålder samt att mentalbeskriva dem senast vid 1½ års ålder. Antalet uppfödare som använder de två avelsverktygen ökar stadigt.

Ulf Uddman:

Aktuell SKK-information

Hundansvarsutredningen. Den 26 maj kommer Carin Starrin att överlämna utredningen till regeringen. Ulf Uddman uttryckte tillfredsställelse med hur utredningen har fortlöpt och resultatet utformats. Ett stort faktamaterial kommer att presenteras.

I Danmark har motsvarande utredning lett fram till skärpta åtgärder mot enskilda hundägare. Förbudet sedan 90-talet mot att inneha vissa raser har inte visat någon effekt.

Norge har nyligen presenterat sitt förslag som innebär en utökning av förbud mot raser.

Rasdata. Sedan *Hunddata* släpptes i november förra året har besöksantalet stabiliserats till ungefär 2.500 per dag. Nu arbetar man fram *Avelsdata* i en särskilt tillsatt arbetsgrupp. Enligt KF-beslut ska avelsdata finnas tillgängligt utan avgift. Till att börja med kommer det förmodligen att bli tillgängligt för uppfödare.

SLU. Ett strategiskt projekt inom området smådjur har påbörjats. Det kommer att innebära en kraftsamling kring DNA-forskningen.

Jordbruksverket. SKKs förhandlingar med JV har fått till resultat att SKK säger upp avtalet om hundägarregistret till årsskiftet, då en ny myndighet, Djurskyddsmyndigheten, tar över ansvaret. - SKK vill gärna driva registret men inte till vilket pris som helst.

Sedan 1999 är SKK inne i trend med ökande medlems- och registreringssiffror.

Införelse regler. Ett beslut om förenklade regler kan väntas 2008.

Lennart Swenson:

Användbara begrepp i arbetet med RAS. RAS i små populationer

Lennart Swenson inledde konferensens sista inslag med några centrala frågor. - Vad är avel? - Vad är avelsarbete? Avelsarbete ger förändringar i egenskaper, eller med andra ord, ändrade genfrekvenser. Det är urval och styrda parningar som åstadkommer dessa förändringar.

Avelspolicy. Ett konkret råd till klubbarna: Ägna inte alltför stor möda åt att utforma policyn. Avvakta och "luta er mot SKKs avelspolicy". I stället är det målformuleringarna och strategin som arbetsinsatserna bör koncentreras på.

Effektiv populationsstorlek, Ne. En teoretisk-matematisk modell för att kunna jämföra avelsstrukturen i en viss verklig population med en hypotetisk idealpopulation. Kännetecknen för den hypotetiska populationen är
att ingen migration förekommer
att ingen selektion eller mutation förekommer
att inga överlappande generationer finns
att generationerna har samma antal avelsdjur
att slumpparningar sker
att alla avelsdjur bidrar lika mycket till genpoolen

Genom en matematisk formel kan man räkna ut ett värde för hur mycket av det genetiska materialet i den verkliga populationen som utnyttjas i jämförelse med den ideala populationen, vars värde sätts till 100. Ne-värdet har inget direkt samband med antalet hundar eller antalet avelsdjur i den verkliga populationen. Det är i stället släktskapen mellan avelsdjuren och användningen av dem som är avgörande.

Till det som kan beräknas hör förlusten av genetisk variation, eller med andra ord, ökningen av inavelsgraden i en population. Man har kunnat fastställa, att vid ett lågt Ne-värde går den genetiska variationen snabbare förlorad än vid ett högre. För en population med Ne-värde 20 sluttar t ex kurvan brant medan vid ett Ne-värde på 500 den sjunker i så långsam takt att det inte ger någon negativ effekt.

En rad exempel på undersökningar av avelsstrukturer följde därefter. Från Leonbergerklubben kom ett material där registreringsutvecklingen redovisades och där kullstorleken och inavelsgraden för olika parningstyper presenterades. (Ang. parningstyper se sid.2)

Typ 1	7,1 valpar	4,3 % inavelsgrad
Typ 2	7,1 valpar	10,6 % inavelsgrad
Typ 3	6,3 valpar	16,6 % inavelsgrad
Typ 4	4,2 valpar	30,1 % inavelsgrad

RAS i små populationer var nästa tema. Lennart Swenson gjorde följande indelning av populationstyper.

En **liten** ras. Populationens numerär är 1-15 djur

En **mindre** ras. Populationens numerär är upp till 100 djur

En **stor** ras. Populationens numerär är > 100 djur

I numerärt små populationer måste aveln bedrivas mycket långsiktigt för att kunna bli bärkraftig. Populationen bör komma upp i fler än hundra djur för att detta ska bli möjligt. Breddning av avelsbasen måste vara det absolut högst prioriterade målet.

I en liten ras är internationellt avelsarbete en nödvändighet. Detta innebär att avelsmålen inte bara är nationella utan även styrs av andra. RAS kommer delvis att beskriva hemlandets avelsmål.

I en mindre ras blir avelsmålet en mix mellan det nationella och hemlandets. Det internationella samarbetet måste prioriteras och helst också innebära export för att den svenska populationen ska få verklig betydelse.

I en numerärt stor ras bör arbetet med att bredda avelsbasen inriktas på att skaffa en inhemsk bärkraftig population.

Planeringsgruppens sammankallande Karin Drotz och konferensens ledare Hans Forsell avslutade konferensen.

Minnesanteckningar: Märta Ericson

Följande dokumentation delades ut under konferensen:

SKKs avelspolicy

SKKs grundregler

Förord till SKKs genetiska hälsoprogram

SKKs riktlinjer för avelsrådgivning

Åke Hedhammar: Åtgärder för att minska förekomsten av HD, förr, nu och i framtiden

Ingrid Olsen: Hunduppfödning med kvalitet

Cecilia Hamfeldt: Protokoll funktionsbeskrivning retriever, landdelen samt protokoll funktionsbeskrivning retriever, vattendelen